ڕۆمانی بەڕەگاوە وەک ڕۆمانی پێشبیناکار.. سەروەر حمدامین حاجی*

خوێندنەوەیەک بۆ ڕۆمانی (بەڕەگاوە)ی دڵشاد کاوانی

ڕۆمانی بەڕەگاوە ڕۆمانێکی فەلسەفی و سیاسی و فکری و مەعریفییە، چەندین ڕووداو و بەسەرهات لەخۆدەگرێت، نووسەر لە ڕۆمانەکەی ڕەچاوی ئەوەی کردووە کە بۆ کێ دەنووسێت؟ خوێنەرەکانی کێن؟ ئاستی قووڵبونەوەیان چەندە؟ سەرەتا ڕۆمانەکە بە بەسەر هاتی کوڕێک دەست پێ دەکات بەناوی (نارسیس)، کە دەیەوێت باوکی بدۆزێتەوە. هەروەها نەخۆشییەک کە نابێت کەس قسە بکات و دەبێت هەمووان لاڵ بن.

لە جیهاندا ڕۆمان و شێوە و ژانری ڕۆمانی مەزن گەلێک زۆرن، وەلێ ئەو ڕۆمانانە کەمن کە وەک ڕۆمانێکی پێشبینیکار بۆ کۆمەڵگە و مرۆڤایەتی دەنووسرێنەوە و بە ئاستێکی باڵاتر لە دید و ڕوانینەکانی سەردەمی خۆیان پێش دەکەون و نووسەرەکانیان بە چاوێکی جیاوازتر لە ڕوودا و پێشهاتەکان دەڕوانن، چجای ئەوەی لە نێو ڕۆمانووسانی کورد ئەم جۆرە دەق و ڕۆمانانە نابیدرێن.

ئەوەی جێگەی دڵخۆشییە ئەمە لەناو کورد دا، خاوەنی ڕۆمانی بەڕەگاوەی دڵشاد کاوانین کە خاوەنی دوو ڕۆمانە هەردوو ڕۆمانی ڕۆمانووس، ڕۆمانی بەڕەگاوە و ڕۆمانی فڕینی پردەکان، وەک دوو ڕۆمانی پێشبینیکار ناسراوون، ئەوەی من دەمەوێت لێرە لەسەری بوەستم تەنیا چوار پێشبینییە، کە لە ڕۆمانی بەڕەگاوە و لە کاتی خوێندنەوەیدا ڕۆمانووس لە دوو ڕووداوی جیاواز دەیانخاتە بەرچاوی خوێنەر.

چوار پێشبینییەکەی ناو ڕووداوەکانی ڕۆمانی بەڕەگاوە

یەکەم: نەخۆشی کۆڕنا، کە هەمووان کەرەنتینە بووین لە ماڵەوە، بەهەمان شێوە لەنێو ڕۆمانەکەش گێڕەوە هەمان شت بە خەڵک دەگێڕێتەوە.

کە ئەم پێشبینییە لای نووسەر کارێکی زەینییە وەک ئەوەی هیچ نەخۆشییەک بوونی نییە، تەنیا پڕوپاگاندەیەکی جیهانیی بێت بۆ ئەوەی خەڵکی سەرقاڵ بن و زوڵم زۆری دەسەڵاتدارانیان بیر بچێت و دەسەڵاتداران بە بەرژەوەندی خۆیان و مانەوە لەدەسەڵات سود لە

پڕوپاگەندەی ئاوا ببین و هەرکەسێکیش بە ڕاستیەکەی بزانیایە ئەوا دەستگیر دەکرێت تەنانەت لێرەش هەر ئاوا شتەکان دەبینم دەبێت زۆربەی کاتەکان بە لاوەببیت.

دووەم: هەروەها ڕۆمانەکە باس لە ململانێی بنەماڵەیەکی میر دەکات بەناوی میر ئەمبەز، کە نەوەکانی ئامەزای یەکترن و شەڕی دەسەڵات دەکەن، ئەمەشیان هەر ئەو ململانێیەی دەسەڵاتی کۆمەڵگەکەی خۆمانی دەهێنامە بەرچاو تەنانەت هەندێ کات وەک پێشبینی دەهاتە بەرچاوەم و ململانێی ئامەزاکانیشمان لەم هەریمەدا و لێرەدا لەو ماوەیەدا هەموومان بە چاوی خۆمان بینی.

سێیەم: نووسەر لە ڕۆمانەکەدا باس لە شوێنێک دەکات بەناوی (هەرێمی نەرگزان) کە بەشێک لە کاراکتەرەکان لەکاتی هەڵهاتن لە ڕووداوەکان دەکەوتنە ئەو شوێنە بە هۆی سەختی و دژواری شوێنەکەوە دەکەوتنە خوارەوە و لەوێ بەهۆی ژەهراوی بوون بە گوێی نەرگزەوە دەمردن، بەڵام زیرەکی پزیشکانی ئەو شوێنەوە جارێکی تر کاراکتەرێک زیندوودەبوونەوە، لە ئەم ڕووداوەش کەچی گەنجانی ئەهێنایە بەرچاوم، کە لەم ساڵانەدا ڕێگای سەخت و مەرگیان گرتەبەر بەرەو وڵاتانی ئەوروپا بە ئومێد و خەونی ئەوەی لەوێ بگەنە شوێنکی ئارام کە هەمووان وەک یەک بن ژیانێکی باشتر بژین. وەک ئەو ژیانەی لە هەرێمی نەرگزان هەبوو کەوا کەس لە کەس جیاوازتر نییە و لەوەی تر دەوڵەمەند تر نییە، هەمووان هەمان خواردنیان هەیە، لەوەدا کەس نەخۆش ناکەوێت و کەس نامرێت و هەمووان وەک یەک وان، مافی کەس ناخورێت و پێشێل ناکرێت. ئەو خەونەی بەدرێژای مێژوو خەونی هەموو گەلێک بووە، لە گەنجانی ئەمە زۆرێکیان لەو ڕێیەدا مردن و چیرۆکی هەندێکیان بە نەمری مایەوە، یاخود لە سنووری نێوان دوو وڵاتدا بە هۆی ململانێی سیاسی گیریان دەخوارد.

هەروەک بینیمان بەشێکی زۆری کۆچبەران لەسنووری نێوان هەردوو وڵاتی ئۆکرانیا و بیلاڕووسیا گیریان خواردبوو. هەروەک ئەوەی لە(هەرێمی نەرگزان)یش شتەکان پێچەوانە دەبوونەوە ئەوەش ئاژاوەی تێدەکەوێت کاراکتەرەکان لەوێدا گیریان دەخوارد و بە زەحمەت خۆیان لەو شوێنە ڕزگار دەکرد.

ئەوەی زۆر لەو ڕۆمانە چیژی بە من بەخشی بوو ڕەهەندە ئەفسانەی ڕۆمانەکە بوو، کەوای کرد توێژینەوەی دەرچوونم لەسەر ڕەهەندی ئەفسانەیی بێت، کە من وەک خوێنەرێک تا ئێستا یەکەم جارم بوو ڕۆمانێکی کوردیم خوێندبێتەوە، ببینم ئەفسانەی بەو شێوازە جوان و چێژ بەخشە مەزراندبێتەوە لە ڕۆمان بەرچاوم نەکەوتوە و ڕەنگە منیش خوێنەرێکی زۆر باش نەبم، نووسەر هەرسێ ئەفسانەی(نارسیس و ئەدیب،

ئەلیکترا) ی لەڕۆمانەکەدا بە شێوازێک سەرنج ڕاکێش مەزراندەتەوە کە تەنانەت پەیوەندی خوێنی لەنێوان کاراکتەری(نارسیس و ئەدیب) دروست کردووە.

چوارەم: لایەنێکی تری ئەو ڕۆمانە سادستییە، کە لە دەروونزانی دا نەخۆشییەکە کەسەکان وا لەدەکات حەز بە ئازاردانی دەروونی ئەوانی تر بکەن، هەروەها لە نێو ڕۆمانکەدا باس لە چەند گروپێکی توندڕەوە دەکات، یەکێک لەو گروپانە هاوشێوەی گروپی توندڕەوی داعش ئەهاتنە بەرچاوم، کە جگە لە جیهاد و خوێنڕێژی هیچ ئامانجێکیان نەبوو، ئەو شەڕەی فەلەستین و ئیسرائیل، ئەو شەڕە و پێکدانانەی نێوان ئاینەکان و گروپەکانی بیر خستمەوە کە لە نێو ڕۆمانەکەدا یەکێک لە گروپە توندڕەوەکان کە هەڵگری فکری مانسەنییەت بوون لە لایەن سێ سەرکردەوە ئەوانیش(تەماس، ئەدیب، مەخەی جولەک) سەرکردایەتی دەکران
گروپێکی ئیسلامی تریان لەلایەن (نارسیس، شەمراز، بەزواڵ) سەرکردایەتی دەکران و هەوڵیان ئەدا بە تونێلەکان بگەن بە کەشکی سەرکردایەتی و نهێنییەکان، ئاژاوە و شەڕ و کوشتارێکی زۆر دەنێنەوە تەنانەت لە نێو گروپەکانی تریش.

نووسەر لەناو ڕۆمانەکەیدا زۆر لێهاتوو و لێزانانە تەکنیکانی ڕۆمان نووسی وەک (کات، ڕووداو، شوێن، کاراکتەر) بەنمونە شوێن لە نێو ڕۆمانەکەدا هەموویان شوێنن لە کوردستان، کە نووسەر سەنحەتسازییەکی زۆر باشی تێداکردووە کە خوێنەر بە ئاسانی هەست بەوە نەکات کە ئەو ڕۆمانە شوێنی ڕاستین و شوێنی خەیاڵی نین لە واقیعدا بوونیان هەیە.

ئەوەی ماوەتەوە بیڵێم ئەوەیە من وای بۆ دەچم کەوا نووسەر بەشێکی ڕووداوەکانی ئەو ڕۆمانەی پێشبینی بۆ کردووە ڕوو بدەن، هەر لەبەر ئەمەش بەت ڕۆمانەکەی ناو نابەت بەڕێگاوە، ڕەنگە مەبەستی بەت بەڕێت ڕووداوەکان بەڕێگاوەن، یاخود دەشکرێ پەیمان بەڕێت هەموومان وەک نارسیس لە هەمان ڕێگاین .ڕۆمانەکە وات لەدەکات خەت لە ببەت بە نارسیس، یان هەموومان نارسیسێکین و لەو ڕێگایەی ژیان لە ڕێکردن داین.

دوای خوێندنەوەی پێنج جاری وەک خوێنەرێکی ڕۆمانەکە ئەوە گەشەنیگای من بوو، لە نازانم لە چاوی خوێنەرێکی تر چۆنە و چۆن لە ڕۆمانەکە دەڕوانن.

*بەکالۆریۆس لە ئاداب بەشی زمانی کوردیی زانکۆی سۆران.

سەرچاوەکان

“الجسور الطائرة” رواية كردية تتنبأ بمستقبل من الصراعات الرواية

تهدف إلى إظهار آلام المجتمع الإنساني للحد من الجريمة والقضاء على الشر وترسيخ روح القبول المتبادل ونبذ الانغلاق والتطرف. الصيحفة العرب في لندن. العدد 12971.لسبت 2023/12/02

ڕۆمانى بەڕێگاوە چاپى يەكەم ساڵى 2020 چاپخانەى جەنگەل. تاران.